

eleurstelling niet als een ouwen. Wie eilheid kun-Is van God en. Wie gers dan Zyn buigen. Hoe te drukken, aarom geldt ielijk."

ift de heer

reformeerde Javinck ontlers instem en bovred, e het stuk in de pers n inderdaad artikel van er gegeven

et door Da volledig is wel bij Die

ons door- die thans We twijfelen zijn artikel et hem door g-gedieteed zelfs in vele

niet. Men is vee jaar na onze kerken is gekomen ijk Ds Aal-ven; en dat hiteeten tot is van „het ar in twee ich uit het dat zij alle

het artikel niet spreken ond 10 jaar ar 12 jaar, geduurd, al- arer woord- s na gedaan doch in het d en Geest"

„Vindt men ek nu reeds vordt onge en en Fern-nschen, die ns met alle ng tot de de predikan- dan ôök in nen zeggen

geleidelijk der de huld e volgefingee hat is be- en er een een enke'en hat wof, Er stzijn der tot r geen ver-

de pastorie. ss. weekbl. sche biecht. maar wil d zien, en

Protestanten, stellingen bij- e er in de ligen. En ranke zielen ser word ik af van een ens aant of. is mij een en in onze al naar de ts van naar esheeren de h gewo den et geen fout, i outbrekt! e collega's. Kerk terug- ogelijk. Als om op te e's hun vak ren en teis- en de zielen van de ziel- treeren ver- van tot mij n hartk op- hoden klaag- ommaals aan.

maar door voorzichtig uitvragen, kwam ik tot de ontdekking, dat de oorzaak harer klachten te vinden was in een geestelijke obsessie, een intiem zieloed. In één uur biechtte deze patiënt haar levensgeschiedenis op, welke haar reeds van haar prilste jeugd pijnlijke herinneringen bezorgd had. Op het oogenblik werd haar leven verbitterd door een ernstig conflict in haar huwelijk en in haar werk. Ik had haar vroeger nooit gezien en zal haar ook wel nooit meer te spreken krijgen, maar juist omdat ik haar vreemd ben en gewend menselijke klachten aan te hooren, heeft zij moed genoeg gehad hare ziel voor mij bloot te leggen en zij heeft er haat bij gevonden. Toen zij thuis gekomen was, schreef zij en dankte mij voor de goede behandeling, hoewel ik zelf bijna geen woord gesproken had. Heel de behandeling heeft eigenlijk in biechthooren bestaan."

Ik geloof, dat er bij de Roomschen minder gebeurt, dan men denkt, en bij ons meer, dan men zelf weet, in dezen. Maar bij geen van beide genoeg.

K. S.

ADRESWIJZIGING.

Mag ik correspondenten voor deze rubriek erop wijzen, dat met ingang van 19 Juni mijn adres is: Mathe- nesserlaan 456 a, Rotterdam?

K. S.

BOEKBESPREKING.

„Josephine Butler“, door Jonkv. C. M. van Aech van Wijk.

De ondertitel van dit keurig uitgegeven boekje luidt: „en haar strijd tegen de gereguleerde onzedelijkheid“. Het was 13 April honderd jaren geleden, dat Josephine Grey geboren werd, en deze gelegenheid heeft Jonkv. van Aech van Wijk aangegrepen iets van deze merkwaardige vrouw en haar strijd tegen de onzedelijkheid mee te deelen. Prof. James Stuart heeft haar leven als volgt gekarakteriseerd: „doordat zij geleefd heeft, is er iets veranderd in de wereld“. Een merkwaardige vrouw! Men moet het boekje lezen, om te verstaan welk een moed en geloof en uithoudingsvermogen en zelfverloochening en liefde deze vrouw moet gehad hebben, om den strijd tegen de gereguleerde onzedelijkheid te voeren. Tevens wordt dan duidelijk, dat zij meer beoogde dan afschaffing der reglementeering; zij zocht verheffing van het zedelijk peil van mannen en vrouwen in het algemeen. Wij kunnen dit boekje hartelijk aanbevelen. Tegen sommige uitspraken van mevrouw Butler op bl. 69 hebben wij bezwaar; als zij gaat theologiseeren raakt ze wel eens het spoor bijster; doch dat doet aan onze hooge waardering voor den levensarbeid van deze voortreffelijke vrouw niets af. Drie portretten verhoogen de waarde van dit boekje.

„Josephine Butler en de ontwikkeling van het huwelijksideaal“, door Mr A. de Graaf.

Ook deze brochure kwam uit bij de N. V. Alg. Boekhandel voor inw. en uitw. zending te 's-Gravenhage, dir. A. J. C. van Seters. In weinige bladzijden weet Mr de Graaf zeer veel goeds te zeggen, wat onze hartelijke instemming heeft en allerwege in onzen decadenten tijd dient gehoord te worden. Met moeite weerhouden wij ons, gedeelte na gedeelte af te schrijven. Doch men leze zelf. Hier is iemand aan het woord, die de nooden en zonden van dezen tijd kent en weet te bestraffen, doch tevens het eenige redmiddel weet aan te prijzen. Jammer achten wij de „theologische“ inleiding, met name op bl. 6; deze raakt kant noch wal; wat moeten wij b.v. van een uitdrukking als deze denken: „De onbeweeglijke, onveranderlijke God schiep, schept altijd door het heelal, dat is het bestaande, de beweging. Zijn „Karakter“, Zijn karakter van altijd-door-scheppen, van altijd-door-Zich-zelf geven, van altijd-door-liefhebben, dat is onveranderlijk“. „En het ontvragen van het Koninkrijk is, dat het schepsel, zodra het zich aan den wil van den Schepper onderwerpt, nu zelf ook schepper wordt, d.i. zichzelf offeren kan, „dit verderfelijke moet onverderfelijkekheid aandoen en dit sterfelijke moet onsterfelijkekheid aandoen“. Jammer, dat die inleidende bladzijden in deze overigens zoo nutnemende brochure staan.

„De zware eisch“, door Marie Woltersdorff.

Nijkerk — G. F. Callenbach.

Dit derde deel van de Chr. Bibliotheek van Callenbach hebben wij met zeer veel genoegen gelezen. Het beschrijft, tenminste in het tweede deel, de worsteling van een moeder op het zedingsveld, als zij haar kinderen naar Europa moet laten gaan voor hun opvoeding. Deze moeder bezwijkt dan ook aanvankelijk in dezen strijd; zij laat haar man alleen naar Indië terugkeeren, en blijft bij haar kinderen. Alles wordt wonderlijk geleid; zij keert van haar dwaalweg terug; maar als zij besloten is tot haar man te gaan, breekt de oorlog uit; haar man weet Duitschland te bereiken, en de scheiding is niet noodig meer. Het boek is boeiend geschreven. Ja, wij weten wel, dat het heel moeilijk is voor de zendingen en hun vrouwen, straks hun kinderen in het vaderland te moeten achterlaten; maar dit boek leidt in dezen strijd in, en doet een deel van de geweldige zichzelf opofferende liefde onzer zedingsarbeiders mee doorleven. Het dankt ons ook uitnemend door H. J. van der Mannik vertaald. Als een zwakke plek in het boek beschouwen wij het niet genoegzaam doen uitkomen van de heerlijkheid van Christus als den Middelaar der verzoening.

J. D. W.

Prof. Dr L. Knappert, „Godsdienstig Nederland“.

N.V. Uitgevers-Maatschappij De Wachttorens, Haals ter Heide.

Prof. Knappert heeft zijn naam als historicus verdiend en handhaaft hem nog steeds met eere. In het hier

voor ons liggend vrij grote werk (228 blz.) blijkt de hoogleeraar ook nauwkeurig kennis te nemen van het godsdienstige, al of niet in kerkelijke bedding geleide, leven in Nederland. Achtereenvolgens worden behandeld (na een inleiding): Het Nederlandsch Israëlietisch kerkgenootschap; het Portugeesch Israëlietisch kerkgenootschap; het liberale Jodendom; het Zionisme; de R-Kath. kerk; het kerkgenootschap der oudbischoepelijke kerezy; de vrije kath. kerk; de Ned. Herv. kerk; de Waalsch Herv. kerk; de Engelsche en Schotsche gemeenten; de protestantische kerken in Ned. Oost- en West-Indië; de protestantische zending; de doopsgezinde broederschap; de evangelisch en de hersteld-evangelisch luthersche kerk; de Remonstrantische Broederschap; de Gereformeerde kerken; de chr. geref. kerk; de geref. gemeenten in Nederland; buitenlandsche gemeenten; de Vrije Gemeente; de Vrije Gemeente te 's-Gravenhage; de Duinordkerk; de zendingsgemeente te Doetinchem; kerkgenootschappen van vreemden oorsprong; apostolische gemeenten; Unie van Baptistengemeenten; de zevende-dags baptisten; de zevende-dags adventisten; de vergadering der geloovigen; halfkerkelijke vereenigingen; het Leger des Heils; Buitenkerkelijke Religie (spiritisme, theosofie, anthroposofie, astrologie, christian science). Vervolgens slotwoord, addenda, zakenregister.

Herhaaldelijk geeft dit boek hoofdstukken, die natuurlijkerwijze aan elke vluchtige poging tot controle mijnerzijds ontsnappen. Wel kan ik getuigen, dat ik geloof, dat de schrijver zoo objectief mogelijk heeft willen schrijven, al blijkt na kennisneming van wat hij b.v. over de Geref. Kerken schrijft, dat het ook voor den meest objectief onderzoekenden geest zeer moeilijk is, de kern te raken en te duiden van wat tot een heel andere denk- en geloofswereld behoort. Met name wat over de kwestie-Geelkerken gezegd wordt, is m.i. niet juist. Waarbij evenwel eerlijkheidshalve moet erkend worden, dat de pers van dr Geelkerken den buitenstaander ook niet objectief voorlicht en dat men, om de clou van het proces-Geelkerken te vinden, men buiten haar officiële publicaties te gast moet gaan, en — tot na 1926 wachten moest.

De zending der Geref. Kerken komt er tamelijk mager af, al is ze ook krachtig en breed. De beschrijving van de organisatie van de kerkgeering der Geref. Kerken begint juist van den verkeerdsten kant en verzwijgt daarom haar beginsel waardoor zij zich onderscheidt van de collegialistische kerkgeering. Dat „zuiverheid van leer“ het eerste is in een „christenmens“ is toch niet de bewering van gereformeerden. Ook hier wordt weer vergeeten, dat het leerambt iets anders is dan het kerklidmaatschap en dat het in geding stellen van het eens nog niet beteekent de betwisting van het recht tot het laatste leer en leven worden trouwens anders onderscheiden dan in dit boek; en „onderscheiden“ beteekent niet „scheiden“. Ook in de typeering der Chr. Geref. Kerk tegenover de Geref. Kerken geeft de auteur een eigen keus uit tweeërlei opvatting, zonder het tweeërlei kerkrechtelijk standpunt objectief weer te geven. Merkwaardig is de noot over invallende teksten van chr. geref. dommees (bl. 163). Dat Joh. de Heer een plaats krijgt in een noot onder den tekst, die de Geref. Gemeenten in Nederland (ds Kersten etc.) besprekt zal hem zelf wel verwonderen en onjuist schijnen. In dezen ben ik het met den heer De Heer dan wel eens.

Heel mooie hoofdstukken met rake typeering geeft de schrijver, als het de niet-orthodoxe groepen of kerkelijke gemeenschappen betreft. Maar voor de andere zal men het boek met reserve dienen te ontvangen. Dit is niet de schuld van den auteur, tenzij dan in die enkele gevallen, waarin officiële bronnen ongebruikt bleven, die toch wel toegankelijk waren. Ik geef evenwel toe, dat opmerkingen als deze haast in elk geval van soorgelijke onderneming zouden te „maken“ zijn.

K. S.

Prof. Dr Gustav Aulén, „Ons Algemeen Christelijk Geloof“. Geautoriseerde vertaling uit het Zweedsch, door J. Henzel.

Amsterdam — H. J. Paris, 1927.

De schrijver van dit werk is hoogleeraar te Lund, Zweden. Zijn werk bedoeft een zekere „dogmatiek“ te geven.

De waarde van het werk is voor wie van de stroomingen dezer dagen kennis nemen wil, in zooverre groot, als het werk een bepaalden ontwikkelingsgang der theologie typeert en uit de resultaten de hedendaagsche Zweedsche theologie met haar „eigen cachet“ doet kennen.

Overigens is het werk slechts in zooverre modern (ik bedoel, dat het reikt met de vraagstukken van dezen tijd) dat het de eigenaardige strijdvragen van den laatste tijd kent, er mee rekent en een eigen geluid laat hooren op het toneelveld van filosofen en nog eens filosofen en nog eens filosofen en psychologen en nog eens psychologen, om de aandacht te vragen voor de zachte stem, die daar zegt: ja, maar ik ben een theoloog; ik zou ook wel eens graag wat willen zeggen, mag ik?

Ja, er worden heel wat theologen tegenwoordig verslagen door de filosofen, al vooraf ze van wal steken, omdat ze spreken op conditie van den huisregel der filosofie, en der psychologie. Dat is veralgemenen, zelfs in een eigen tegensprekende rede.

Ook hier wordt de theologie van haar zelfstandigheid beroofd, om van haar soevereiniteit maar geheel en al te zwijgen. Exegetisch is het werk zwak; het uitgangspunt en de indeelingsmethode zijn precies andersom, dat wij zouden begeeren. En als geheel draait het werk rond in den viciëusen cirkel, waarin ieder gevangen wordt, die objectiviteit zoekt naar den subjectivistischen trant dezer dagen. In dit boek wordt veel van God gezegd en van Gods werk, maar het gebeurt „naar aanleiding van“ mijn en uw en ons aller eigen dierbaar ik. En dat is een heel groot ongeluk, en het is eigenlijk ook heelmaal geen theologie; en men moest maar eens willen belijden, dat het dus ook geen „algemeen christelijk geloof“ is, maar het geloof, nu ja, van een kring, van een groep, maar gelukkig nog niet van allen.

K. S.

Karl Holl, „Gesammelte Aufsätze zur Kirchengeschichte. II. Der Osten“, I Halbband. Mohr — Tübingen, 1927.

Voorzichtig gebruikt, geeft dit werk fijn studiemateriaal, vrucht van scherpe bronnenstudie.

K. S.

Dr M. H. A. v. d. Valk, „De Olympische Spelen“.

Rotterdam Zuid — Firma Groenendijk, Slaghekstr. 90—94, 1928.

Al wat dienen kan, om de georganiseerde krankzinnigheid van het olympisch geloof en getrap en gekijk en wat dies meer zij, op nuchtere wijze te belichten, moet ons welkom zijn. Men kan tegen de olympische nonsens op verkeerde manier zich verzetten, door te veroordeelen, wat niet te veroordeelen is, en te verzwaren, wat de eigenlijke bezwaren zijn. Dr v. d. Valk heeft aan dit euvel zich niet schuldig gemaakt. Misschien is er wat te veel historie in, althans als we letten op het doel van zijn brochure; want met historische ontleding en aanwijzingen van de geboorte der olympiades (gelukkig wijst de schrijver erop, dat dit woord niet van „den Olympus“ afkomt) bereikt men niet veel onder wie tot nuchterheid moeten worden aangemaand. Maar over het algemeen geeft de auteur nuchtere, zakelijke opmerkingen; en het doet daarbij goed, op te merken, dat hij een goeden kijk heeft op den paulinischen tekst, welke zegt, dat de „lichamelijke oefening“ tot weinig nut is. Hij heeft dien tekst beter begrepen en geïnterpreteerd dan prof. Visscher in de Tweede Kamer deed. Het boekje wijst op de evangelisatie, zoowel in het Amsterdamse Stadion als op de Rotterdamse Nieuwpoort. Dat lijkt ons minder gewenscht, als we aan de lezers denken, die de auteur zoekt en aan den titel der brochure. Overigens den auteur zeer veel dank.

K. S.

KERKNIEUWS.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Beroepen te:

Basland en Drachtster-Compagnie: W. v. d. Heide, cand. te Ferwerd.

Beekbergen: J. Estie, cand. te Zwartsluis.

Hasselt: H. Bouma te Dirksdorp.

Bazerswoorde: H. W. H. v. Andel te St. Pancras.

Nieuweroord: H. R. Pel te Snawonde.

Rotterdam (als 2e min. dienaar in de residentie Banjoemas (Java): J. A. C. Rollmann te Batavia.

Warlum: A. H. Piersma te Sleem.

Bedankt voor:

Hilversum (3e pred. pl.): Dr E. D. Kraan te Vlaardingen.

Liesse: K. v. d. Meulen te Kommerzijl.

Intrede te:

Paesens: P. M. Veldhuizen, cand. Tekst Ps. 119:106a.

Afscheid van:

Roodeschol: U. Ubbens. Tekst Ps. 1:27.

Vries: J. de Koning. Tekst 1 Thess. 5:23 en 24.

Overleden:

9 Juni: H. Brouwer, pred. te Zuidbeem: 63 jaar.

Beroepingswerk.

Dezer dagen zijn de leden van de Gereformeerde Kerk van Nieuwer-Amstel uit de wijken I en II in het Wijkgebouw der Gereformeerde Kerk aan het voorn. Loopveld bijeengekomen om de wenselijkheid onder de oogen te zien een 2en predikant te beroepen.

De vergadering was bevestigd in verband met een schrijven van enkele broeders, waarbij er op aangedrongen werd zoo spoedig mogelijk daartoe te komen. De aanwezigen waren van meening, dat eerst met lijsten moest worden rondgegaan, teneinde een verhooging der bijdragen te verkrijgen, alvorens tot het beroepen van een 2en predikant kan worden overgegaan.

Candidaten tot den H. Dienst.

De classis Gouda heeft praeparatoir onderzocht den heer G. Bouwmeester, Theol. cand. te Schoonhoven en hem met alg. stemmen beroepbaar gesteld in de Geref. Kerken in Nederland.

Cand. Bouwmeester zal gaarne de Geref. Kerken des Zondags dienen en een eventueel beroep in overweging nemen. Adres: Wal 18.

— Cand. J. Wistern, Mirebroederstraat 13 te Utrecht, neemt gaarne een beroep uit de Geref. Kerken in overweging.

— Cand. Joh. Booy, te Hoogeveen, zal thans gaarne een eventueel beroep uit de Geref. Kerken in overweging nemen. Adres: Schutstreek 300.

Javaansche predikanten.

De Javaansche Gemeenten Keboemen en Pamrian, bevestigd door de Zending van de Geref. Kerken in Frisland, hebben een beroep uitgezonden op den Javaanschen leeraar Soesena.

Het gebed in de consistorie.

De Kerkeraad van de Geref. Kerk Den Haag-West heeft besloten om het gebed in de consistorie, voor den dienst des Woords, te doen in den kleinen kring van de beide onderlingen van dienst en den predikant.

Wereldbond der Kerken.

Van 24 tot 30 Aug. wordt te Praag een internationale conferentie gehouden van den Wereldbond der Kerken.

Een Slowaaksche Geref. Kerk.

Onder de Gereformeerden in het vroegere Hongaarsche comitaat Zemplén behooren circa 9000 Slowaken. Zij zullen thans een afzonderlijke Slowaaksche Geref. Kerk vormen. Tot dusver behoorden zij tot de Hongaarsche Geref. Kerk.

„GEREF. KERKEN IN HERSTELD VERBAND“.

Beroepen te:

Oosterend (Texel): J. J. Buskes te Amsterdam-Zuid.

Bedankt voor:

Middelburg: S. P. Vermeer te Nijmegen.

CHR. GEREFORMEERDE KERK.

Beroepen te:

Alphen a. d. Rijn: G. Salomons te Amerfoort.

Bedankt voor:

Haarlem (2e pred. pl.): H. Biesma te Groningen.

Sneek: C. S. v. d. Ven te Arnhem.